

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд на тема: Ефект на музикалните стимули върху лицевото изражение на емоциите при обучението на деца със синдрома на Даун (на 7-12 години)

Докторант: Параскеви Мораити

Рецензент: проф. д-р К. Караджова

Професионалната дейност и професионалното развитие на докторантката Параскеви Мораити е много тясно свързана с децата с увреждания. Тя работи като социален работник в различни държавни институции и неправителствени организации и се включва в доброволчески инициативи, имащи отношение към децата със специални образователни потребности (ДСОП). Владее гръцката жестова система, което ѝ помага да общува с децата. Задълбочен научен интерес докторантката проявява към лицевото изражение при деца с Даун синдром чрез използването на музикални стимули.

I. Оценка на актуалността и значимостта на научния проблем

Един от големите промени в областта на специалната педагогика в световен мащаб е създаването на нова визия за същността и възможностите на специалното образование.

Изследванията и публикациите, посветени на децата с умствена недостатъчност, в частност децата с Даун синдром вече са обърнати не само към уточняване на причините, терминологията, проявите и формата на обучение (диференцирано или интегрирано), но и в търсенето и намирането на нови алтернативни методи за въздействие. Те са различни от общоприетите и не са нито медицински, нито педагогически, нито психологически, макар че за тяхното реализиране се използват прийоми и от медицината, и от педагогиката, и от психологията.

Рецензираният дисертационен труд е насочен към една от разновидностите на тези методи, а именно използването на музикалните стимули при обучението на ученици с Даун синдром. Нещо повече - включването на лицевите изражения или начинът, по който детето реагира на музикалните стимули, представляват помощно средство, подпомагащо комуникацията между учителя и ученика и

продуцирането на вербалните и на невербалните изяви при децата с Даун синдром.

Въпросът за възможностите на когнитивно и личностно развитие при децата с Даун синдром е интердисциплинарен. Лекарите, психолози, педагози, лингвисти, музиканти се опитват от собствената си професионална позиция да му дадат приемливо решение, задоволяващо в максимална степен потребностите на децата с Даун синдром и очакванията на родителите и учителите.

Фактът, че в последните години (с навлизането на интегрираното и приобщаващо образование) при децата с Даун синдром се обръща все по-голямо внимание, поражда необходимостта от създаването на съвременни теоретични и практически решения, които да подпомогнат въздействията върху децата с Даун синдром и да оптимизират сложните взаимодействия, които възникват в процеса на тяхното обучение.

От тази гледна точка избраната тема, както и целият дисертационен труд са значими с много приложни аспекти за педагогическата теория и практика.

II. Оценка на формални показатели: обем, структура, оформление и изложение.

Дисертационният труд е разработен върху 113 стандартни компютърни страници.

В структурно отношение включва увод, три глави, заключение с изводи и препоръки, списък на използваната литература и приложения.

Като обем, структура и съдържание отговаря на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“ по формални показатели. В текста са включени 94 таблици и графики (в приложение), списък от 123 литературни източника. Приложението е представено върху 65 страници.

Отделните части са балансирани, логически свързани и научно издържани. В списъка с използвана литература са включени и интернет сайтове. Литературата е подбрана съобразно темата на дисертационния труд и в по-голямата си част е съвременна.

Разработката е технически много добре оформена и написана на ясен език, създаващ впечатление за задълбоченост както в теоретичните интерпретации, така и по отношение на анализите.

III. Оценка и съдържание на дисертационния труд.

В увода докторантката фиксира своето внимание върху необходимостта от търсенето и намирането на иновации, които да повлияят положително върху качеството на знанията и уменията, усвоени от децата с Даун синдром. Още тук тя лансира идеята, че използването на вербалните и невербалните средства на общуване могат да оптимизират процеса на обучението и ускорят социалното развитие на децата. В уводната част се представя и концепцията за теоретико-експериментално изследване. Целта, която си е поставила е значима и амбициозна, а именно оценяване учебните постижения на децата, когато се използват различни музикални стимули. Задачите са формулирани съобразно основната цел, а хипотезата е логическо следствие от тях.

В същото време смятам, че същата тази хипотеза е доста разводнена – визирам подточка „в“. Представена по този начин, тя има характер на обикновено изброяване на качества, които трябва да се формират у децата с Даун синдром. Според мен тя може да се обобщи като изброените качества се заменят с термина „когнитивно, емоционално и социално развитие“.

Инструментариумът на изследване е обяснен точно и акуратно. Методите са описани задълбочено и професионално, а етапите на изследване следват логическата последователност на формулираната хипотеза.

Първата глава е теоретична. Тя включва описание на парадигмата Даун синдром, характеристика на децата с Даун синдром и характеристика на лицевите им изражения. Въз основа на представената и анализирана информация се прави профил на развитието на деца с Даун синдром, който лежи в основата на последвалите експериментални изследвания. Акцентът в тази част се поставя на когнитивните и комуникативните нарушения, които много често водят до застои в развитието и изработването на поведенчески стереотипи, които целят да се избегнат трудностите, свързани най-често с процеса на обучение. Това са вид компенсаторни социални нагласи, които могат да се преодолеят от учителя посредством съпътстващи стратегии, чрез които се насочва вниманието на детето към нещо позитивно и полезно. Такава съпътстваща стратегия е слушането на

музикални творби. Тук искам да отбележа, че това е нещо ново, непознато и в перспективен план много надеждно средство за развитието на децата с Даун синдром особено в етапа на приобщаващото образование. Добро впечатление прави фактът, че докторантката предлага система за кодиране движението на лицето и определяне лицевото изражение на емоцията, чрез която се измерва влиянието на музикалните стимули.

Във втората глава се прави характеристика на музикалните стимули и тяхното влияние върху образователните подходи при деца с Даун синдром, като специално внимание се обръща на ползите от музиката.

Задълбоченият, съдържателен и прецизно структуриран теоретичен анализ на това сложно взаимодействие (музикални стимули, лицево изражение и обучение) са заявка за извършването на сериозно и значимо експериментално изследване.

IV. Постановка на изследването

В третата глава се представя дизайнът на експерименталното изследване. Обектът, предметът, целта, задачите и хипотезата са описани в уводната част. В тази част докторантката компетентно и задълбочено обяснява процедурата на експерименталното си изследване, контингента (25 деца с Даун синдром от 7 - 12 години), етапите от обучаващия експеримент и учебният материал (8 авторски песни, които се използват в качеството на музикални стимули). Проведеният експеримент включва широк обхват от техники, което гарантира качеството на идентифициране профила на учениците с Даун синдром.

V. Анализ на резултатите от изследването

Анализите (качествени и количествени) присъстват като съществен структурен елемент на трета глава. Те са изключително богати, направени прецизно и включващи много компоненти. Показателите, които се анализират, са подбрани сполучливо и професионално. Първичните данни са структурирани в таблици (дадени са в приложение), от които се получава точната информация за състоянието на критериите, респондентите и показателите. Тази информация впоследствие се анализира качествено и количествено. Паралелно с това

тук се прави и прецизен статистически анализ, който удостоверява репрезентативността на резултатите и реалността на формулираната хипотеза.

В процеса на експерименталните интерпретации се установява фактът, че песните и съответно предизвиканите емоции стимулират когнитивната енергия и повишават възможността за социално развитие и обучение на ученици с Даун синдром. Това лежи в основата на формулираната хипотеза. Чрез статистическия анализ се установяват съществени корелации между музикалните стимули, лицевото изражение и възможностите на децата с Даун синдром за обучение и социално развитие.

Заклучението и изводите имат перспективен характер както за теорията, така и за практиката.

VI. Изводи и приноси от изследването

Приемам реалността на описаните приноси моменти от докторантката. Те са много обобщени с оглед на тяхната широка приложимост. Аз ще очертая някои по-конкретни, които определят реалната стойност на дисертационния труд:

1. Интересно и богато теоретично изследване, което е с познавателна и информационна стойност;

2. Всеобхватност на изследването. Броят на изследваните лица е само 25, но самото изследване включва много методики, различни музикални стимули, доста компоненти и голяма ангажираност от страна на изследователите, което гарантира обективност и достоверност;

3. Получените експериментални резултати могат да бъдат използвани за създаването на ръководство за оптимизиране на работата с деца със синдрома на Даун.

4. Предлагане на стандартизиран инструментариум за измерване на взаимодействието между музикалните стимули, лицевите изображения и обучението на деца с Даун синдром;

5. Представяне на музикалните стимули и най-вече емоциите (положителни или отрицателни), които улесняват или затрудняват обучението на деца с Даун синдром;

6. Обосновава се необходимостта от включването на арт-терапевтични средства, в частност музиката в цялостната система на обучение и социално развитие на деца с Даун синдром;

VII. Коментари и препоръки:

1. Според мен има известна несъразмерност между отделните структурни компоненти. Текстовата част е 107 страници, а приложението - 65 страници, което е неприемливо. Таблиците с първичните данни са 94. Те са с много параметри, цифри, зависимости. Много от тях остават не анализирани;

2. Според мен би могло да се обединят някои от показателите. Наличието на прекалено много параметри, критерии, таблици, числа, проценти, етапи разводняват текста и затрудняват четивността му.

Въпроси:

1. Възможно ли е установените закономерности на практика да бъдат приложими не само спрямо деца с Даун синдром, но и спрямо други деца - като деца без увреждания или деца със сензорни или множество увреждания?

2. В условията на какво обучение могат да се използват музикалните стимули за подобряване качеството на обучение на децата със синдром на Даун: общообразователно, специално, дневен център или индивидуално обучение?

3. Какви специалисти трябва да преподават на деца с Даун синдром, за да могат при работата си с тези деца да използват и музиката, и специфичните подходи за преподаване?

VII. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е разработен върху 45 страници, от които 28 текст и 17 приложение. Той дава съществена информация за дисертационния труд и направените изследвания. Успоредно с това искам да отбележа, че има известно разминаване по отношение на структурните и съдържателните компоненти, включени в дисертацията и автореферата.

Докторантката има три публикации, които са напълно достатъчни за допускане до защита. В същото време докторантката

разполага с голям теоретичен и експериментален материал, който би могла да обработи и публикува. Рецензираната дисертация в своята цялост предлага богата теоретична база, значими експериментални изследвания и интересни интерпретации, които могат да се обобщят и представят пред аудиторията от специалисти и родители.

VIII. Заключение

Въз основа на всичко положително, описано и аргументирано в настоящата рецензия, с убеденост мога да заявя, че Параскеви Мораити има качества на добър изследовател и перспективен учен, а рецензираният труд има своите достойнства и положителни моменти. Ето защо предлагам на **УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ** да гласува с положителен вот за присъждането на Параскеви Мораити на образователна и научна степен „доктор“ по Педагогика (Специална педагогика).

Рецензент:

Проф. д-р К. Караджова

30.08.2018г.